

naročito bave oko ovoga pitanja kao na pr. profesor dr. Grivec i drugi.

Svećenici i studenti bogoslovlja bit će nastanjeni u bisk. sjemeništu. Tamo će dobiti i hranu uz relativno neznatnu odštetu. Kako je i vrijeme zgodno odabrano, nada se odbor, da će i naš kler u velikom broju biti na zboru. Prijave će se primati, kad to oglasi »Kat. List«. Iz inozemstva je stiglo već mnogo upita za zbor, tako te Odbor konstatuje, kako se vani vanredno jako zanimaju za taj sastanak.

Saznajemo pouzdano i to, da je i sam Sv. Otac ponovno izrekao svoju radost, što se taj zbor održaje: »se laetum esse quod conventus pro Studiis Orientalibus Labaci habeatur«. Veće mu preporuke pored autoritativnih i stvarnih razloga jamačno — ne treba.

Dr. Fran Barac.

Iz crkvenog prava.

1. Važnije odbredbe i rješenja sv. Stolice u god. XVI. acta apostolica sedis.

Priopćio: **Dr. I. A. Ruspini.**

I. Rok za utok stalnog župnika na sv. Stolicu protiv konačne Ordinarijeve odluke, kojom ga na osnovu posebnog skraćenog postupka (Cod. can. 2147—2156) uklanja(svrgava) sa župe. Glasom Cod. ca. 2146. može župnik protiv takove odluke uložiti utok na sv. Stolicu (Congr. Concilii), pak treba u povodu utoka sve spise ovoj poslati, a Ordinarij ne može valjano drugim župu stalno popuniti, dok sv. Stolica o uloženom utoku ne odluči.

Kako Zakonik izrijekom ne navodi rok, u kojem valja rečeni utok uložiti, zamoljena bi Congr. Concilii za rješenje. U svom rješenju od 12. januara 1924.¹ izrekla je Congr. Concilii, da utok na sv. Stolicu, koji će Ordinarija priječiti u popunjavanju župe stalnim službenikom, valja uložiti u roku od 10 dana, otkako je odluka dostavljena, te da o uloženom utoku stranka ima Ordinarija obavijestiti.

Prema tomu može se utok uložiti i kasnije u svako doba, ali će samo onaj utok imati moć, da Ordinarija spriječi u stalnom popunjenju župe, koji bude uloženi u roku od 10 dana, otkako je župniku odluka o svrgnuću dostavljena.

Što vrijedi za utok stalnog župnika na sv. Stolicu, vrijedi i za utok svih (stalnih) nadarbenika protiv konačne odluke Ordinarija, kojom ih na osnovu skraćenog postupka (Cod. can. 2157—2161; 2162—2167; 2168—2175; 2176—2181; 2182—2185) uklanja sa nadarbine.

¹ AAS, XVI, 162—165.

II. Davanje dozvole (delegacije) potrebne za valjano prisustvovanje kod sklapanja braka. Dne 20. maja 1920. ad V.² izdao je Odbor za autentično tumačenje Zakonika (Comm. Pontif. od Cod. can. anth. interpr.) rješenje, da takovu dozvolu određenom svećeniku za određeni brak dati može: 1°. upravitelj župe sede vacante (vicarius oconomus); 2°. zamjenik odsutnog župnika (vicarius substitutus) nakon Ordinarijeva odobrenja, izim da je Ordinarij u tom pravcu zamjenikovu vlast ograničio; 3°. zamjenik odsutnog redovničkog župnika, nakon Ordinarijeva odobrenja, ma i ne bio još od redovničkog poglavara odobren, izim da je Ordinarij u tom pravcu ograničio zamjenikovu vlast; 4°. zamjenik odsutnog župnika, koji je morao iznenada otići te nije dospio, da ishodi odobrenje zamjenika od Ordinarija, ali samo dotle, dok Ordinarij saznavi za zamjenika ne odredi ino; 5°. zamjenik nesposobna župnika (vicarius adjutor), ako je ili dan posve nesposobnom župniku ili ako je na to po svom dekretu ovlašten; 6°. kapelan (vicarius cooperator), ako ga na to ovlašćuje biskupijski statut, Ordinarijev dekret ili delegacija župnikova.

Po Cod. can. 1096, § 1., može se delegacija za prisustvovanje kod sklapanja braka valjano dati samo određenomu svećeniku za određeni brak, te je isključea svaka opća delegacija, izim da se radi o kapelanu gledom na župu gdje je i dok je kapelan. U savezu s tim stavljen je Odboru upit, da li je dostatno odredjen svećenik, ako župnik samostanskom poglavaru za odredjeni brak izjavi, da ovlašćuje na prisustvovanje tomu braku, koji će se naredne nedjelje sklopiti u filijalnoj crkvi župe, onoga redovničkog svećenika, kojega bude redovnički poglavar poslao da rečenoga dana tamo služi sv. misu. Na ovaj upit odgovorio je Odbor za aut. tumačenje Zakonika dne 20. maja 1923. ad VI.³: »N e g a t i v e« t. j. da takova delegacija ne valja, pa dosljedno tomu ni dotični brak.

III. Pripuštanje zastava u crkve i blagoslivanje. O toj stvari izdala je Congr. Rituum dne 15. decembra 1922. rješenje te je dne 26. marta 1924. odredila, da se u A. A. S. objelodani i tako svim Ordinarijima do znanja stavi. Sadrži ovo:⁴ Zastava društva, koje nije očito katoličkoj vjeri protivno, a čiji statuti nijesu osuđeni, može se u crkve pripustiti, ako zastava ništa ne prikazuje, što je po sebi zabranjeno ili osuđeno; takova se zastava može i blagosloviti, ako se blagoslov traži pristojno iz poštovanja kat. vjere i njoj na uhar; blagoslov se obavlja prema obrascu rimskog obrednika.

IV. Informativni postupak pri imenovanju biskupa. Prema posebnom napatku Urbana VIII. od 15. maja 1591. moralo se svečano ispitati 2 svjedoka vrhu prikladnosti i dostojnosti kandidata za biskupsku i opatsku čast. Dne 29. februara 1924. izdala je Congr.

² AAS, XVI, 114—115.

³ AAS, XVI, 115

⁴ AAS, XVI, 171.

Constitutorialis dekret,⁵ kojim se ovo svečano ispitivanje 2 svjedoka ukida za čitavu crkvu.

V. Pravni lijek protiv upravnih mjera Ordinarija. Na upit u toj stvari izdao je predsjednik Odbora za autentično tumačenje Zakonika dne 22. maja 1923. rješenje, koje sadrži ovo:⁶ prema propisu Cod. can. 1552—1601 ne pripada nikomu sudbena tužba (actio judicialis) protiv upravnih mjera (odredbi, odluka, čina i t. d.) Ordinarijevih (na pr. popunjenje nadarbina i službi, otklon predloženih ili izabranih i t. d.), već samo utok na rimske zborove; to vrijedi i glede naknade štete, što ju je ko pretrpio uslijed upravnih mjera Ordinarija.

O svemu tomu jasna je ustanova Cod. can. 1601, koja glasi: »Contra Ordinariorum decreta non datur appellatio seu recursus ad sacram Rotam; sed de eiusmodi recursibus exclusive cognoscunt Sacrae Congregationes«. To je i razlog zašto predsjednik Odbora nije pitanje izneo pred Odbor, već ga je sam rješio.

VI. Opskrba redovnice u slučaju istupa ili otpusta iz reda. Po propisu Zakonika⁷ mora se redovnici, koja iz reda istupi ili s kojega god razloga otpusti, povratiti sav pridonešeni miraz, odbivši dospjele već plodove; nema li pako redovnica miraza, jer ga nije pridonijela, a ni druge vlastite imovine, mora joj red iz ljubavi dati potrebno za putni trošak i za življenje kroz neko vrijeme, što će ga red sporazumno s njome ustanoviti, a u slučaju spora mjesni Ordinarij.

Kako se često događa, da je pridonešeni miraz neznan te ne dostaje za put i življenje kroz dotično vrijeme, to je pokrenuto pitanje, da li red mora iz ljubavi mirazu dodati toliko, koliko još manjka. Na ovo je pitanje Congr. de Religiosis dne 2. marta 1924. odgovorila:⁸ »Affirmative«, t. j. da red mora mirazu, odnosno mirazu i ostaloj vlastitoj imovini redovnice, dodati toliko, koliko još manjka za put i življenje kroz dotično vrijeme.

VII. Ispovijedanje na pomorskim putovanjima. Svećenik, koji poduzima pomorsko putovanje, a ovlašten je na ispovijedanje bilo po svom Ordinariju, bilo po Ordinariju luke, gdje je na brod stupio, bilo po Ordinariju ma koje luke, u koju kod usput uđe, može po Zakoniku (can. 883.): 1°. za vrijeme čitavog putovanja na brodu ispovijedati sve sputnike; 2°. ispovijedati kako sve vjernike, koji bilo iz kakova god razloga na brod dođu, kad ovaj usput pristane, tako i sve vjernike, koji se kod njega ispovijedaju na kopnu, kamo je prolazno (obiter) stupio te jedne i druge valjano i dopušteno odriješiti i od grijeha mjesnom Ordinariju pridržanih.

⁵ AAS, XVI, 160—161.

⁶ AAS, XVI, 251.

⁷ Can. 551, § 1.; 643, § 2.

⁸ AAS, XVI, 165—166.

U vezi s tim stavljena su Odboru za autentično tumačenje Zakonika ova pitanja:⁹ 1°. može li svećenik, o kojemu je govor u can. 883., ispovjedati kroz jedan, dva ili tri dana sve vjernike, koji se kod njega ispovijedaju na kopnu, kamo je prolazno stupio čekajući da s istim brodom za jedan, dva ili tri dana put nastavi; 2°. može li isto kroz jedan, dva ili tri dana takav svećenik, koji toliko vremena čeka na drugi brod, da na njemu put nastavi; 3°. može li isto takav svećenik preko 3 dana, ako toliko čeka na isti ili drugi brod?

Na 1°. i 2°. pitanje odgovorio je Odbor dne 20. maja 1923.: »Affirmative«; a na 3°. pitanje odgovorio je: »Negative, si loci Ordinarius facile adiri possit«. Može dakle takav ispovjednik sve vjernike ispovijedati preko 3 dana, ako mu nije lako obratiti se na mjesnog Ordinarija.

VIII. Vjerska obuka djece i mladeži. Matuproprijem Pija XI. »Orbem catholicum« od 29. juna 1923. osnovan je poseban ured kod kongregacije Concilli za promicanje vjerske obuke djece i mladeži. Listom od 24. juna 1924.¹⁰ pozivlje Congr. Concilli sve mjesne Ordinarije, da odgovore na stanovita pitanja: I. o vjerskoj obuci u župama; II. o vjerskoj obuci u zavodima; III. u vjerskoj obuci u javnim školama. Svrha je tog poziva, da rečeni ured upozna sadašnje prilike svih naroda u pogledu vjerske obuke djece i mladeži, kako bi mogao svoju zadaću uspješno vršiti i shodne odredbe i naputke izdati.

IX. Penzije iz župničkih nadarbinama. Glede penzija iz nadarbinama sadrži Zakonik (can. 1429) ove ustanove: 1. svima nadarbinama ne mogu mjesni Ordinarij nametnuti vječne ili takove privremene penzije, koje bi imale trajati do smrti uživaoca penzije, ali mogu, kad nadarbinu podjeljuju, iz pravedna razloga, koji treba u podjelnici izraziti, istima nametnuti takove privremene penzije, koje će trajati do smrti nadarbenikove, a ne krnje pristojno njegovo uzdržavanje; 2. župničkim pako nadarbinama mogu, samo u korist župnika ili zamjenika dotične župe, koji tu službu ostavlja, nametnuti penziju, no ta penzija ne smije da premašuje jedne trećine svih prihoda, odbivši sve troškove i nesigurne prihode.

U savezu s tim stavljeno je odboru za aut. tumačenje Zakonika pitanje, da li može mjesni Ordinarij prihvatiti odreknuće na župi, ako si župnik pirdrži do smrti iz te župe penziju, a Odbor je dne 20. maja 1923. od IX. odgovorio:¹¹ »Affirmative, firmo praescripto can. 1429, § 2.«. Može dakle mjesni Ordinarij prihvatiti odreknuće uz pridržaj penzije sve do smrti uživaočeve, samo ta penzija ne smije da premašuje jedne trećin svih čistih i sigurnih

⁹ AAS, XVI, 114.

¹⁰ AAS, XVI, 332—333.

¹¹ AAS, XVI, 116.

prihoda dotične župničke nadarbine i ne smije da okrnjuje pristojno uzdržavanje nasljednika.

U smislu Zakonika i navedenoga tumačenja može mjesni Ordinarij takovu doživotnu penziju nametnuti župničkoj nadarbini u korist župnika, koji se odriče župe, a nije si pri tom pridržao penzije, kao i u korist župnika, kojega Ordinarij radi općeg dobra duša sa župe uklanja.

X. Nagrada iz spoljašnjeg naslova za drugu i treću sv. misu na dušni dan. Svojim rješenjem od 15. oktobra 1915. ad III. odredila je Congr. Concilii,¹² da se za drugu i treću misu na dušni dan ne smije ni iz spoljašnjeg naslova tražiti kakova nagrada.

Kako Zakonik¹³ bez svake iznimke dopušta primjerenu nagradu iz spoljašnjeg naslova za drugu (i treću) sv. misu, to je upitan Odbor za aut. tumačenje Zakonika, da li je Zakonikom spomenuta odredba Congr. Concilii dokinuta, ili je pako i danas još na snazi, a predsjednik je Odbora dne 13. decembra 1923. odgovorio,¹⁴ da je Zakonikom dokinuta te da danas više nije na snazi.

XI. O katehetskima sastancima. Dne 12. aprila 1924. izdala je Congr. Cancilli dekret, koji sadrži ovo: 1°. Ne smiju se držati katehetski i drugi sastanci, na kojima se vijeća o obuci vjere u školama, bili ti sastanci zemaljski ili pokrajinski, a da se prije pravodobno o njima ne obavijesti Congr. Concilii i njoj ne dostavi program sastanka, t. j. prepis predmeta, o kojima će se raspravljati. 2°. Jako je zgodno i poželjno, da se jednako postupa i gledom na ovakove biskupijske sastanke.

XII. O papinskoj klauzuri u strogim ženskim redovima. Dne 6. februara 1924. izdala je Congr. de Religiosis naputak (Instructio de clausura monialium votorum solemnum),¹⁵ u kojemu opširno i potanko iznosi i tumači današnje pravne propise o klauzuri redovnica svećanih zavjeta.

2. Crkveni ili gradanski brak?

Pod gornjim naslovom objelodanio je profesor subotičkog fakulteta g. S. Troicki raspravu u »Novoj Evropi« knj. X. br. 16. str. 502—510.

I. P r i k a z. U uvodu ističe g. pisac, da u Jugoslaviji danas nema jednog zakona o formi braka, već četiri različita zakona. Bu-

¹² AAS, VII, 480.

¹³ Can. 842, § 2.: Quoties autem pluries in die celebrat, si unam missam ex titulo iustitiae applicet, sacerdos, praeterquam in die Nativitatis Domini, pro alia elemosynam recipere nequit, excepta aliqua retributione ex titulo extrinseco.

¹⁴ AAS, XVI, 116.

¹⁵ AAS, XVI, 431.

¹⁶ AAS, XVI, 96—101.

dući građanski zakonik Jugoslavije morat će da likvidira sa takovim stanjem te u pogledu forme braka ustanoviti jedan opći bračni zakon za sve krajeve kraljevine. Tu su moguće 2 alternative: ili da se koji od postojećih 4 sustava proširi na čitavu kraljevinu, ili da se uvede posve novi sustav u obliku zakona o fakultativnom braku. Pri rješavanju ovoga pitanja valja prije svega uzeti u obzir odredbe Vidovanskog ustava, sa kojim moraju biti u saglasnosti svi ostali zakoni, a zatim i sve druge okolnosti.

Ne može se uvesti općeobavezna religijska forma braka. Pona prije je očito, da se ne može religijska forma braka jedne konfesije proglasiti obaveznom za sve građane, jer bi se time povrijedila ustavom (čl. 12.) zajamčena ravnopravnost svih priznatih konfesija. Ne može se ni za svaku konfesiju propisati njena religijska forma braka, jer bi se tim došlo u opreku s ustavom (čl. 12.), koji izriče: »Ujemčava se sloboda vere i savesti« — »Niko nije dužan da svoje versko osvedočenje ispoveda; i niko nije dužan da sudeluje u verozakonskim aktima, svečanostima, obredima i vežbama« — »Uživanje građanskih i političkih prava nezavisno je od ispovedanja vere«. Što se napose tiče nepriznate konfesije ne može se njena religijska forma braka propisati za pripadnike te konfesije, jer država takovu konfesiju uopće ne priznaje. Kod lica opet, koja ne pripadaju nikojoj konfesiji (t. zv. konfessionslose), ne može naprosto govora biti o religijskoj formi braka. Konačno, ako bi religijsko pravo obvezatno bilo u cjelosti, morala bi se država odreći bračnog zakonodavstva i time napustiti zaštitu braka, što ona ne može učiniti, a da ne dođe u opreku sa čl. 28. Ustava, koji izriče: »Brak stoji pod zaštitom države«; a ako bi religijsko bračno pravo obvezatno bilo samo u pogledu forme braka, stvorio bi se jaz između građanskog i religijskog bračnog prava, što bi bilo štetno i za državu i za vjere.

Ne može se uvesti obavezna religijska forma braka ni samo za pripadnike priznatih konfesija, jer je svaka obavezna religijska forma braka u opreci sa ustavom, kako je već gore dokazano.

Ne može se ni uvesti t. zv. brak od nužde (*matrimonium civile necessitatis*. *Notzivilehe*), jer je takav brak korelat i korektiv obavezne religijske forme braka, a ta je forma već gore isključena.

Ne može se uvesti ni općeobavezna forma braka (*matrimonium civile obligatorium*), jer Ustav cijeni priznate vjere i hoće da država s njima podržaje dobre odnose, a nepriznavanje religijske forme braka ponizivalo bi priznate vjere i dovelo do sukoba između njih i države.

Preostaje dakle samo novi sustav, t. j. fakultativna forma braka za pripadnike priznatih vjera, a obvezatna građanska forma braka za sve ostale građane. Takova je uredba i u skladu s Ustavom, jer se njome priznaje religijska forma braka za pripadnike svih priznatih vjera, a da se oni ipak ne sile (protiv Ustava) na obdržavanje

religijske forme braka. Pored toga ostaje u tom sustavu — u smislu čl. 28. Ustava — državi zaštita nad brakom, t. j. puna sloboda u određivanju bračnog prava za građansku formu braka, i svako lice koje drži da su mu bračna prava sužena u njegovoj religijskoj zajednici može da se koristi bračnim pravom države. Važno je i to, da je fakultativna forma braka već davno uvedena u najkulturnijim državama, kao u Sjedinjenim Državama Sjeverne Amerike i u Velikoj Britaniji, a nedavno i u Čehoslovačkoj republici.

II. O c j e n a. G. pisac hoće da iz Ustava dokaže nemogućnost, da se uvede obvezatna religijska forma braka za pripadnike priznatih konfesija, a sam priznaje, da je Ustav (čl. 109.: »U porodičnim i naslednim poslovima muslimana sude državni šerijatski sudije«) prihvatio obaveznu religijsku formu braka za muslimane. Stoji li to, a stoji, onda je očevidno, da se obavezna religijska forma braka uopće ne kosi s Ustavom, dakle ni s onim njegovim ustanovama, koje izriču: »Ujemčava se sloboda vere i savesti« — »Niko nije dužan da svoje versko osvedočenje ispoveda; i niko nije dužan da sudeluje u verozakonskim aktima, svečanostima, obredima i vežbama« — »Uživanje građanskih i političkih prava nezavisno je od ispovedanja vere«.

Ustav dakle ne priječi, da se uvede obvezatna religijska forma braka za pripadnike priznatih konfesija, pače on sam uvodi takovu formu za pripadnike jedne priznate konfesije, najme muslimanske. U vezi s tim pitamo: može li država da razumno uskrati najbrojnijim i najjačim i najkulturnijim priznatim konfesijama ono, što daje razmjerno malobrojnoj i po kulturnoj vrednosti najnižoj konfesiji?

Ustanovu čl. 28. Ustava (»Brak stoji pod zaštitom države«) shvaća g. pisac onamo, da država mora svojim zakonima urediti brak. Kad bi ovo tumačenje bilo ispravno, morala bi država svaki brak urediti svojim zakonima te ne bi mogla ni za jedan brak priznati konfesijsko bračno pravo, a ipak hoće pisac da država prizna konfesijsko pravo za većinu brakova t. j. za sve one brakove, što ih pripadnici priznatih konfesija sklapaju uz obdržavanje religijske forme braka. Gde je tu dosljednost? Stoji svakako da država ne bi štitila brak, kad bi bračno zakonodavstvo i sudovanje prepustila konfesiji, koja ili nema izgrađenog bračnog prava ili čije bračno pravo ugrožava interese države gledom na brak ili čiji sudovi ne daju jamstva za pravilno i nepristrano uredovanje. Naprotiv nikako ne stoji, da država ne bi štitila brak, kad bi prepustila bračno zakonodavstvo i sudovanje priznatoj konfesiji, čije bračno pravo i sudovanje ne ugrožava interese države gledom na brak. Uostalom dosta je da u toj stvari uputimo na čl. 109. Ustava, koji priznaje konfesijsko bračno pravo za muslimane.

G. pisac predlaže za sve pripadnike priznatih konfesija fakultativnu formu braka, t. j. po volji stranaka ili crkvenu (religijsku) ili gradansku. Ponajprije ističemo, da je bez promjene Ustava njegov prijedlog neprovediv, jer Ustav (čl. 109.) predviđa za muslimane obvezatni religijski brak. Pozivanje g. pisca na bračno pravo najkulturnijih država ostaje neumjesno sve dotle, dok Ustav priznaje nekulturnu ustanovu mnogoženstva (kod muslimana). Pored toga ne sadrži prijedlog g. pisca samo fakultativnu formu braka, već fakultativno bračno pravo naprosto, jer bi po njemu za brak sklopljen pred crkvom vrijedilo naprosto crkveno bračno pravo i crkveno sudovanje, a za brak sklopljen pred državom vrijedilo bi naprosto gradansko bračno pravo i gradansko sudovanje. Takove uredbe nema nijedna država, jer gdje god postoji fakultativna forma braka, tamo je svagdje za sve brakove obvezatno gradansko bračno pravo i gradansko sudovanje. Prijedlog dakle taj sadrži pravni »unicum«. Koristi od njega ne bi bilo, već samo štete, jer se njime ne bi uklonila zbrka, koja danas kod nas u bračnim stvarima postoji, nego bi se ta zbrka još i povećala, a protivile bi mu se najodlučnije sve konfesije, koje uče da brak njihovih pripadnika mora u skladu biti sa vjerskim bračnim propisima.

Ne osvrćemo se na brojne historijske netočnosti g. pisca.

Po našem sudu imao bi novi gradanski zakonik: a) uvesti obvezatnu religijsku formu braka za sve pripadnike priznatih konfesija, a obvezatnu gradansku formu braka za ostale građane; b) priznati religijsko bračno pravo za sve pripadnike katoličke, pravoslavne i muslimanske konfesije, i u savezu s tim vjersko (crkveno) sudovanje; c) uvesti gradansko bračno pravo za sve pripadnike ostalih konfesija kao i za lica bez konfesije, i u savezu s tim gradansko sudovanje. Na taj bi se način najmanje diralo u dojakošnje pravno stanje a ujedno i izbjeglo nepotrebnim i štetnim sukobima i trzavicama.

Dr. Ruspini.

S područja filozofije.

O »Innsbrückskom institutu za skolastičku filozofiju«.

Marni Isusovci u Innsbrucku ne samo da su pokrenuli jednu važnu naučnu instituciju — pokreću se čestokrat mnoge stvari! — nego sa odličnom agilnošću nastoje da ovu instituciju podignu u isti red sa luvenskim, friburškim, gregorijanskim i drugima filozofskim centrima, odakle skolastika dobiva svoj tako savremeni vitalitet. Treba da se o tome radu malo uputimo.

Krajem naučne godine 1923./24. (u ljetnom semestru) polazilo je dvogodišnji tečaj 45 slušača; a trogodišnji 6 svećenika, 27 klerika iz raznih redova i inostranih dijeceza, te 6 lajičkih akademičara, s namjerom da doktoriraju iz skol. filozofije; u istom je tečaju bilo i 48 studenata iz raznih družbinah provincija. — Za doktora promovirana su petorica.